

УДК [378.147:332.2]:378.4(438)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ: ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД

Русіна Н.Г., к. пед. н., викладач
ВСП «Рівненський коледж

Національного університету біоресурсів і природокористування України»

У статті розглянуто особливості використання проектної технології під час підготовки майбутніх землевпорядників в університетах Республіки Польща. Наголошено, що проектна технологія є засобом професійної підготовки й основою професії. Зазначено, що проектні технології найчастіше використовуються під час виконання ліцензійських, інженерних та магістерських робіт. Підкреслено, що метод проектів не тільки дозволяє поглибити і закріпити знання з обраного фаху, але і розвинути особистісно-суспільні навички та компетенції, такі як ефективна комунікація, прийняття рішень, робота в команді, впевненість у собі, самопрезентація, творчість та підприємництво.

Ключові слова: проектна технологія, метод проектів, види проектної діяльності, дипломне проектування, курсовий проект.

В статье изложены особенности использования проектной технологии при подготовке будущих землеустроителей в вузах Республики Польша. Отмечено, что проектная технология есть средством профессиональной подготовки и является основой профессии. Проектная технология зачастую используются при выполнении лицензиатских, инженерных и магистерских работ. Подчеркнуто, что метод проектов не только позволяет углубить и закрепить знания по выбранной специальности, но и развить личностно-общественные навыки и компетенции, такие как эффективная коммуникация, принятие решений, работа в команде, уверенность в себе, самопрезентация, творчество и предпринимательство.

Ключевые слова: проектная технология, метод проектов, виды проектной деятельности, дипломное проектирование, курсовой проект.

Rusina N.G. FEATURES USING OF PROJECT TECHNOLOGIES IN EDUCATIONAL PROCESS OF THE FUTURE LAND MANAGERS: POLISH EXPERIENCE

The peculiarities of using the project technologies in the preparation of the future land managers in the higher educational establishments of the Poland's Republic are considered in this article. It is emphasized that the project technology is a means of professional training and is the basis of the occupation. It is pointed out that the project technologies are the most often used during the realization of licensed, engineering and master's works. It is emphasized that the method of projects not only allows to deep and establish the knowledge of the chosen specialty, but also develop personal and social skills and competences such as effective communication, decision-making, teamwork, self-confidence, self-presentation, creativity and entrepreneurship.

Key words: design technology, project method, types of project activity, diploma designing, and course project.

Постановка проблеми. Сьогодні питання підготовки висококваліфікованого фахівця, здатного створювати і поширювати сучасні технології, є пріоритетним напрямом вищої освіти України. Адже майбутній інженер-землевпорядник повинен володіти сучасними ІС-технологіями, програмними продуктами та високоточними геодезичними приладами.

Досвід розвинутих європейських країн, особливо Польщі як колишньої соціалістичної країни, свідчить про спрямованість вищої школи на практичну сторону навчання, зв'язок освіти з виробництвом, упровадження інноваційних освітніх технологій. Звернення до освітньої практики Республіки Польща зумовлено помітним економічним розвитком цієї країни за останні десятиліття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз джерельної бази показав, що серед інноваційних підходів до викладання навчальних дисциплін у вищій школі на сьогодні яскраво виділяється проектний метод навчання, який набув особливої значущості у зв'язку з необхідністю реалізації стратегічних завдань, що постають перед сучасною освітою: розвиток творчих здібностей і саморозвиток особистості майбутнього фахівця, здатного до організації плідного взаємообміну інформацією, реалізації комунікативних послуг, прийняття рішень [1, с. 121].

Розуміння важливості знань, самостійність у їх отриманні і перевірці, творче застосування до вирішення різних завдань, глибоке і міцне їх засвоєння забезпечує проектна технологія. Так у своїх досліджен-

нях якості освітнього процесу європейських країн зауважує Н. Журавська [3; 4]. Передумовою впровадження методу проекту у практику освітньої діяльності вузів є два основні мотиви: пошук методів, які давали б змогу представити освітній процес як організацію переважно самостійної роботи студентів, та прагнення розглядати освіту ширше, ніж просто передачу певного обсягу знань [5].

Обґрунтовуючи теоретичні основи, сутність, загальні принципи проектної діяльності, А. Грабовий розглядає проектну технологію як технологію навчання, що сприяє оволодінню учнями методологічними знаннями, уміннями та навичками їх подальшої самоосвіти як засобу розвитку здібностей школярів, дослідницьких умінь, соціальних навичок [2].

Зарубіжний і вітчизняний досвід свідчить про те, що традиційні педагогічні методи і технології замінюються новими, що відповідають постійно змінюваним освітнім умовам, які спрямовані на підвищення ефективності діяльності установи за скорочення обсягу ресурсів, зміни відношення до стану внутрішнього і зовнішнього середовища та уявлення про процес управління (чіткий контроль, розподіл праці, управління на основі об'єктивних показників та ретельному аналізі), створення позитивної корпоративної культури тощо. Саме проектні технології у центральноєвропейських країнах виокремлені як найбільш ефективні у формуванні управлінських компетенцій персоналу [6].

Вивчення особливостей польського досвіду впровадження проектних технологій в освітній процес є важливою умовою підвищення якості підготовки майбутніх землевпорядників в Україні.

Постановка завдання. Мета статті – обґрунтувати особливості застосування проектних технологій у формуванні професійних компетенцій фахівця із землеустрою в університетах Республіки Польща.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нашими дослідженнями встановлено, що нині у ВНЗ Республіки Польща широко використовується проектна технологія. Адже проектування формує напрям дій для зміни наявної ситуації на бажану і є засобом професійної підготовки та основою професії. Підкреслимо, що методика проектування пов'язана із практичною ситуацією, окремою темою. Практична ситуація визначає результат, який відрізняється від інших результатів своєю цінністю. Цінність результату полягає у його задоволенні теми. J. Grzesiak називає такі види проектної діяльності: пізнавальна (мери-

торична), технологічна (методична або технологія навчання) та організаційно-технічна. Пізнавальна функція виконується під час розв'язання завдань (проблем). Науковець називає п'ять типових завдань, які використовують у проектній технології: ігрові (активізація учасників); завдання-міні-проблеми (засвоєння функціональних компетенцій); нестандартні завдання (узагальнення і структурування набутих компетенцій); тестові завдання (самоконтроль, авторське коректування і самооцінка набутих знань); завдання-вправи (групування набутих елементів знань, навичок і характеристик) [9]. Доречно додати, що М. Luc, P. Trzepak, D. Kaim, викладачі Ягільвського університету у Кракові, зауважують, що виконання ситуаційних проектних задач здійснюється на невеликих курсах навчальних дисциплін. Практичний аспект забезпечує виконання студентами різних професійних вправ. Виконуючи певні функції, учасники груп вирішують поставлене завдання та визначають найкраще рішення відповідно до ідей проекту [12].

Варто додати, що ліценціатські, інженерні та магістерські праці є самостійною, рукописною роботою студента над вибраною темою під опікою наукового керівника (naukową promotor). У «Вимогах до підготовки дипломних проектів» Академії економіки в Родомі зазначено, що дипломний проект: виконується самостійно студентом під наглядом керівника; підлягає рецензуванню викладача, який призначається деканом і має науковий ступінь; є предметом обговорення та оцінювання під час підсумкового іспиту (захисту). Захист складається із двох частин. Перша частина передбачає презентацію роботи у формі короткого опису тез (предмет і обсяг роботи, методи дослідження, сформовані висновки й остаточні результати). Дипломант обов'язково підготує презентацію у довільній формі (мультимедійна, креслення, плакати тощо). Захист триває 5–10 хвилин. Друга частина – це відповіді на запитання Екзаменаційної комісії. Мінімальна кількість – 2 запитання, одне пов'язане з дипломним проектом, друге стосується галузі знань дипломника [16].

Викладачі Вищої школи економіки у Бидгощі підкреслюють, що дипломний проект є фактом закінчення навчання інженерного або магістерського ступеня, а дипломне проектування є підсумковим дидактичним процесом та можливістю для студента представити власні професійні здібності й навички. Проект як оцінка результатів роботи випускника відображає рівень його знань та якісний потенціал [10].

Варто додати, що правовою основою організації дипломного проектування в університетах Польщі є два розпорядження Міністра науки і вищої школи, Правила навчальних закладів та Карта прав студента. У Розпорядженні Міністра науки та вищої школи «Про назви професій» від 1 вересня 2011 р. (Dz. U. nr 196, poz. 1167) зазначено, що умовою видачі диплому після закінчення вузу є складання дипломного екзамену і захист дипломної роботи. Один екземпляр дипломних проектів зберігається в особивій папці студента та оформляється у паперовій та електронній формі відповідно до Розпорядження Міністра науки і вищої освіти від 14 вересня 2011 р. (Dz. U. nr 201, poz. 1188). У Правилах навчальних закладів указано, що під час вибору теми диплому враховуються напрям індивідуального дослідження, інтереси студента і потреби бізнесу. Умовою закінчення і видачі диплома є отримання означених результатів навчання, необхідна кількість кредитів ECTS, проходження практик, які визначені освітньою програмою, розроблений дипломний проект і складання підсумкового іспиту [17, с. 11]. Таким чином, дипломний проект може мати різний характер: досліджень (виявлення нових фактів, зв'язків, методів), проектний (впровадження нових підходів у вирішенні практичної проблеми), систематизаційний (обґрунтування практичних або теоретичних поглядів: аналіз результатів емпіричних досліджень, проведених відповідно до нової розробленої методики; аналіз результатів емпіричних досліджень, проведених відповідно до відомої методики; аналіз результатів емпіричних досліджень, проведених іншими авторами; заснований на науковій літературі).

Польські дослідники J. Barta та R. Markiewicz зазначають, що керівництво дипломним проектом зводиться до пропозиції вибору теми роботи, визначення методики дослідження, літературних джерел і має корегувальний характер [7, с. 7–17]. Підкреслимо, виконання дипломного проекту має позитивний вплив на розвиток таких компетенцій: «знання і поняття», «застосування знань», «формулювання суджень», «вирішення складних проблем, міждисциплінарності». Варто додати, що M. Sydor вважає, що оцінка дипломної роботи складається з: головної (відповідність змісту теми, формулювання й обґрунтування цілей, підбір літератури, спосіб реалізації цілей, якість і користь висновків) і формальної (грамотність і редакційна якість рукопису роботи (оформлення)). Оцінка передбачає дві рецензії: оцінка керівника та рецензента [17, с. 14].

Для нашого дослідження важливі висновки науковців Гуманітарно-економічної Академії в Лодзі щодо практичних вказівок застосування методу проектів: 1) вимоги до форми та змісту проекту (проект являє собою вирішення завдання, поставленого на початку семестру (навчання) викладачем; точні вимоги до компонентів проекту, які визначаються індивідуально для кожного суб'єкта проектування; проект повинен відповідати знанням, умінням та компетенціям проектної групи або студента; проект має містити елемент реальності); 2) реалізація проекту як у навчальному закладі, так і за його межами (питання реалізації розглядається на першому занятті; проведення консультацій; формальні вимоги до проекту, тобто кількість учасників, оформлення, літературні джерела тощо); 3) консультування (консультації індивідуальні або групові; проведення згідно із графіком у формі студент-викладач; аудиторне консультування, за допомогою електронного зв'язку, скайпу; результат і оцінка проекту); 4) результативність проекту (архівування (проведення архівування проектів є необхідною умовою для отримання заліку за кредитом; електронне архівування проводиться на сайті вузу в розділі «Archiwum Projektów» (<http://metodaprojektowa.ahelodz.pl>)); відбір найкращих проектів та їх реалізація у світі бізнесу; конкурс (організація університетом конкурсу на найкращий проект, який розроблений на заняттях у різних категоріях; проекти-переможці нагороджуються призами)) [13].

M. Kotłowska, викладач Університету економіки у Вроцлаві, зазначає щодо оцінки курсового проекту, що студент може отримати 60 балів (пунктів) [11, ст. 103–104] за:

- доступність (зрозумілість) проекту (0–5);
- оцінка реалізації всіх елементів проекту (0–5);
- вибір використаних даних (0–5);
- вибір інструментів, що описують об'єкт дослідження (0–10);
- правильність методики дослідження (0–5);
- розуміння оцінки (0–10);
- оцінка характеру і корисності висунутих результатів (0–10);
- оцінка аналізу представлених результатів (0–10).

Відзначимо, що у польських університетах запроваджено курс «Методика досліджень у землеустрої» (Metody badań w gospodarce przestrzennej). Викладання дисципліни передбачає завдання [14]: 1) наука, методологія наук і основні поняття загальної методики; 2) організація процесу дослід-

джен; 3) предмет і ціль та наукова гіпотеза; 4) джерела інформації в землеустрої; 5) статистичний аналіз даних; 6) окремі кількісні методи просторового планування; 7) методологія соціологічних досліджень.

Зауважимо, що метод проектів не тільки дозволяє поглибити і закріпити знання з обраного фаху, але і розвинути особистісно-суспільні навички та компетенції, такі як ефективна комунікація, прийняття рішень, робота в команді, впевненість у собі, самопрезентація, творчість та підприємство. Під час розроблення реальних курсових проектів для конкретних компаній та організацій студенти отримують досвід роботи, що цінується під час працевлаштування. Це хороша практика для особистого портфоліо випускника, який виходить на ринок праці. Польський професор M. Szymański у своїй книзі «Про метод проектів» («O metodzie projektów») відзначає, що «<...> метод проектів – це загальний метод, освітній стандарт поведінки або навіть педагогічна система, яка базується на «філософії самонавчання» [18, ст. 32]. T. Nowacki, K. Korabinowska-Nowacka, B. Baraniak зауважують, що метод проекту – це технологія, яка надає великі можливості не тільки для розвитку розумових здібностей та практичних умінь студента, а також його соціалізації, стимулює підвищення активності студента, а навчальний заклад стає для нього місцем розквіту творчих сил [15, ст. 130]. Таким чином, проектна технологія забезпечує широку свободу у виборі способу дій із боку викладача чи команди студентів.

K. Borgnakke, яка проводила дослідження стратегії навчання в університетах, вважає, що метод проектів заснований на виконанні студентами практичних завдань (проектів) та вимагає певної організації. Він характеризується: орієнтацією на проблему; міждисциплінарністю; орієнтацією на того, хто навчається [8, с. 7]. Варто наголосити, що до особливостей проектування можна віднести: прогресивну роль педагога; суб'єктивність студента; цілісність досліджень; відхід від (звичайної) оцінки.

Висновки із проведеного дослідження. Таким чином, однією із провідних сучасних педагогічних технологій у вищій освіті Польщі є і залишається проектна технологія, яка орієнтована на самостійність та на розвиток творчих здібностей студента. Зміст її передбачає підготовку до практичної діяльності, опанування вміннями та навичками, необхідними для майбутньої професійної діяльності та життя у суспільстві. Для проектної технології характерні: практична спрямованість освіти, індивідуа-

лізація навчання, самонавчання, проблемність, а також соціалізація студента.

Обсяг статті не дозволяє повною мірою висвітлити всі аспекти запровадження проектної технології у вищих навчальних закладах Республіки Польща. Подальші дослідження будуть спрямовані на застосування польського досвіду у вузах України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаркуша І. Проектна технологія навчання як засіб формування риторичних умінь майбутніх фахівців із реклами / І. Гаркуша // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія «Педагогічні науки». – 2010. – № 12(199). – С. 121–130.
2. Грабовий А. Педагогічне проектування як чинник експериментально-методичної підготовки майбутніх вчителів хімії / А. Грабовий // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки». – 2014. – № 120. – С. 50–53.
3. Журавська Н. Особливості підготовки викладачів для навчання аграрних професійно-орієнтованих дисциплін в університетах Італії: навчальні плани і програми / Н. Журавська // Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. – 2007. – Вип. LXXV (№ 75). – С. 77–90.
4. Журавська Н. Управління якістю освіти у Великобританії: стандартизація / Н. Журавська // Матеріали третьої Міжнародної науково-практичної конференції «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (27–29 листопада 2008 р.). – К., 2008. – С. 157–163.
5. Кравченко Г. Технологія організації проектної діяльності студентів вищих навчальних закладів / Г. Кравченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Conferences/92.pdf>.
6. Товканець О. Педагогічні технології у формуванні управлінських компетенцій персоналу освітніх установ у центральноєвропейських країнах / О. Товканець // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». – 2016. – № 12. – С. 117–124.
7. Barta J. Autorskoprawne problemy prac magisterskich i doktorskich / J. Barta, R. Markiewicz // Raport o zasadach poszanowania autorstwa w pracach dyplomowych oraz doktorskich w instytucjach akademickich i naukowych ; red. E. Wosik. – Warszawa : Fundacja Rektorów Polskich, 2005. – S. 7–17.
8. Borgnakke K. Uczenie się poprzez praktykę – badania etnograficzne i analiza polemik na temat «uczenia się poprzez działanie» / K. Borgnakke // Innowacje w Edukacji Akademickiej. – 2004. – № 1 (4). – S. 7–12.
9. Grzesiak Ja. Modelowanie projektowania poprawy jakości kształcenia wyzwaniem dzisiaj – wczoraj i jutro / Ja. Grzesiak [Elektroniczne źródło]. – Dostęp : http://www.pwsz.konin.edu.pl/userfiles/files/Wydawnictwo/ewaluacja-projekt_2013wstep.pdf.
10. Informacja o trybie kończenia studiów na kierunku gospodarka przestrzenna [Elektroniczne źródło]. – Dostęp : <http://www.ibipi.wsg.byd.pl/userfiles/files/111114%20Informacja%20o%20trybie%20ko%C5%84czenia%20studi%C3%B3w%20na%20GP%20w%20r.pdf>.

11. Kotłowska M. Wykorzystanie metody projektów na zajęciach z przedmiotu rachunkowość zarządcza / M. Kotłowska // *Folia pomeranae universitatis technologiae stetiniensis. Oeconomica*. – 2014. – № 311 (75)2. – S. 97–106.

12. Luc M. Geodesign a gospodarka / M. Luc, P. Trzepacz, D. Kaim // *Nowe koncepcje studiów w zakresie geografii i gospodarki przestrzennej*. – Kraków : Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej U J Wydanie I Poligrafia Salezjańska, 2016. – 144 s.

13. Metoda projektów «na skróty» [Elektroniczne źródło]. – Dostęp : https://www.ahe.lodz.pl/sites/default/files/pliki_wpisow/do_pobrania/1703/przewodnik_po_metodzie_projektow.pdf.

14. Metody badac w gospodarce przestrzennej [Elektroniczne źródło]. – Dostęp : https://usosweb.umcs.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&kod=Z-GP-2S.MB.

15. Nowacki T. Nowy Słownik Pedagogiki Pracy / T. Nowacki, K. Korabinowska-Nowacka, B. Baraniak. – Warszawa : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, 1999. – 130 s.

16. Standardy przygotowania prac dyplomowych w Wyższej szkole handlowej w Radomiu Załącznik nr 1 do Uchwały nr 3/46 Senatu WSH w Radomiu z dnia 16 października 2009 r. [Elektroniczne źródło]. – Dostęp : www.vdziekanat.wsh.pl/Shared/PobierzPlik/3010?typ=1.

17. Sydor M. Wskazówki dla piszących prace dyplomowe / M. Sydor. – Poznań : Wydawnictwo uniwersytetu przyrodniczego w poznanu, 2014. – 62 s.

18. Szymański M. O metodzie projektów / M. Szymański. – Warszawa : Wydawnictwo Akademickie «Żak», 2000. – S. 78.

УДК 376 – 056.36:376.016:502] – 053.4

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTI УЯВЛЕНЬ ПРО НАВКОЛИШНІЙ СВІТ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Хайдарова О.С., аспірант
Інститут спеціальної педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
вчитель початкових класів, дефектолог-логопед
КЗ «Молочанська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат»
Запорізької обласної ради

У статті розглянуто методику вивчення стану сформованості уявлень про навколишній світ у молодших школярів із легкою та помірною розумовою відсталістю.

Ключові слова: помірна розумова відсталість, інтелектуальні порушення, молодші школярі, формування уявлень про навколишній світ.

В статье рассматривается методика изучения состояния сформированности представлений об окружающем мире у младших школьников с лёгкой и умеренной умственной отсталостью.

Ключевые слова: умеренная умственная отсталость, интеллектуальные нарушения, младшие школьники, формирование представлений об окружающем мире.

Khaidarova O.S. METHODS OF THE STUDY STATE FORMING IDEA ABOUT THE SURROUNDING WORLD IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN WITH MODERATE MENTAL RETARDATION

The article discusses method of studying the state formation of ideas about the world around us in primary school children with mild to moderate mental retardation.

Key words: moderate mental retardation, primary school children, formation ideas about the surrounding world.

Постановка проблеми. Формування елементарних, правильних і конкретних уявлень у дітей із помірною розумовою відсталістю є одним з основних завдань їхнього навчально-виховного, корекційно-розвивального та реабілітаційного процесу. Це зумовлено тим, що діти з порушеннями інтелектуального розвитку мають специфічні складнощі у сприйманні навколишнього світу. Уявлення цієї категорії дітей

виявляються звуженими, фрагментарними, схематичними і мають низький рівень узагальненості. Спостерігається слабкий розвиток узагальнюючої функції мовлення і мислення, збіднений чуттєвий досвід, переважає чуттєво-практична форма пізнання, тому особливо важливе значення має формування у них конкретних образів предметів і явищ навколишнього світу. Формування уявлень ускладнюється і тим,